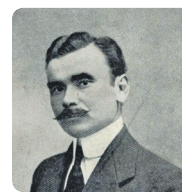

НАПОЛОВИНУ
ПОВНА
СКЛЯНКА

→ 3

ВБИВСТВО
НАДІЇ
КРИМУ

→ 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 8
23.02.2018

www.svitlytsia.in.ua

ДЕСЯТЬ ДОВГИХ ДНІВ ДЛЯ ЛЕНІНА

Через чотири роки від часу анексії Криму РФ з'явилося багато фактів, свідчень та документів, які мають і матимуть подальше застосування в міжнародних судах чи історичних працях. Але є моменти, які несправедливо відійшли в тінь і про які потрібно пам'ятати.

ЯРОСЛАВ САМОВИДЕЦЬ

23 лютого 2014 року на центральній площі Сімферополя кримські татари проводили великий мітинг зі вшанування пам'яті Номана Челебіджихана. До проведення мітингу приєдналися учасники руху «Євромайдан-Крим» та ультрас сімферопольської «Таврії». Одним із завдань, з яким кримські євромайданівці та ультрас прийшли на площу, був демонтаж пам'ятника Леніну. У кого ж виникла ідея повалення комуністичного ідола? Чому сталося так, що пам'ятник і досі стоїть на центральній площі кримської столиці? Що ж завадило тоді активістам довести до кінця заплановане? Відповіді на ці запитання ми вирішили почути від самих учасників тодішніх подій: А. Щекун, координатора руху «Євромайдан-Крим», та О. Комуняра, представника ультрас сімферопольського ФК «Таврія».

«Ідея повалення пам'ятника Леніну в Сімферополі під час мі-

НАГОЛОС

тингу 23 лютого 2014 р. була моєю», – розказав Андрій Щекун. І додав: «Цю ідею підтримали практично всі кримські євромайданівці, і ми визначили відповідальних за цю справу людей. По-перше, необхідно було мати спеціальну техніку для повалення того ідола, а по-друге, треба було узгодити це з Меджлісом кримськотатарського народу, бо мітинг 23 лютого в день смерті Номана Челебіджихана організували кримські татари, і запросили нас взяти участь.

Особисто я відповідав за організацію повалення, було домовлено про автотранспорт, троси, людей, які могли б це зробити професійно. Крім того, у цей день було організовано щонайменше тисячу прихильників руху «Євромайдан-Крим», які пройшли вулицею Севастопольська від церкви УПЦ КП до центральної площі.

На жаль, ми тоді не знайшли підтримки у Рефата Чубарова й Ільмі Умерова. Рефат Чубаров вважав, що ми повинні попередити владу і надати їм десять днів

на демонтаж пам'ятника. Про це він неодноразово заявляв під час мітингу.

Цього ж дня я підійшов до Ільмі Умерова і просив його посприяти у поваленні пам'ятника, але він запропонував це відтермінувати і повалити його 18 травня, у День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу.

Ми тоді прислухалися до пропозицій і прийняли рішення не нагнітати ситуацію, яка на той час і так вже була досить напруженою. Крім того, організатора-

ми заходу на центральній площі Сімферополя був Меджліс, а не рух «Євромайдан-Крим». Особисто мені шкода, що цього не сталося. Хтозна, як би тоді повернулася ситуація?»

О. Комуляр так згадає події того дня: «23 лютого 2014 р. ультраси зібралися біля церкви УПЦ КП, де правилася служба за загиблими героями Небесної Сотні. Згодом ми вирушили до площі Леніна, куди підтягнулися інші наші хлопці. Щодо пам'ятника, то його оточили кримські татари, які на нього мали інші плани. Почалися розмови про 10 днів, які потрібно дати владі на його демонтаж. Хто не дозволив звалити його? Керівництво кримських татар. І це, попри те, що люди на мітингу хотіли його звалити. Все було готове і люди теж. Отже, ми там трохи поштовхалися і вирішили не нагнітати ситуацію».

Хотілося б почути коментар і Р. Чубарова, але, на жаль, на наш запитання, надіслані йому на сторінку Facebook, він не відповів.

Не хочеться вдаватися в ненаукові вчення, але якась містика і символіка присутня в цих комуністичних пам'ятниках, які немов зачаровані і намолені партією. Оскільки там, де залишилися леніни, – Сімферополь, Севастополь, Донецьк і Луганськ, – сформувалися сепаратистські осередки, а Україна тимчасово втратила контроль над цими регіонами. Тож маємо перше завдання після деокупації Криму та звільнення східних областей.

ОКУПОВАНИЙ ХРАМ,

АНЕКСОВАНІ ДУШІ

→

6

У СВІТ ЧЕРЕЗ КРИМСЬКО-ТАТАРСЬКУ МУЗИКУ

16 лютого в Кримському домі відбувся вечір пам'яті, присвячений музичному гурту IZZET та виконавцю Іззету Аблязову.

РУСЛАН ІЗМАЇЛОВ

На вечорі були присутні кримськотатарські виконавці Ельвіра Сарихаліл та Расім Рамазанов, гурт Shatur Gudur, Джеміль Мамутов, Ернес Сарихаліл та Євген Ходжаніязов. Були презентовані маски, які виробляв Іззет, а також експозиція власних речей Аблязова.

Гурт IZZET був свого часу, напевно, єдиним в Україні, хто синтезував кримськотатарський етнос з таким жанром, як реггі. Сам Іззет народився у Києві та був кримським татариним лише на чверть, а справжнє ім'я його було Віталій. Побувавши в Криму у тридцятирічному віці, ознайомившись з культурою корінного народу півострова, прийняв іслам, взяв собі ім'я свого дідуся Іззета і вивчив уже рідну для себе кримськотатарську мову. Після поїздки створив кримськотатарський реггі-гурт. 27 листопада 2003 року було презентовано сольний альбом-квіп «My Security», який став одним із найпопулярніших його альбомів. Се-

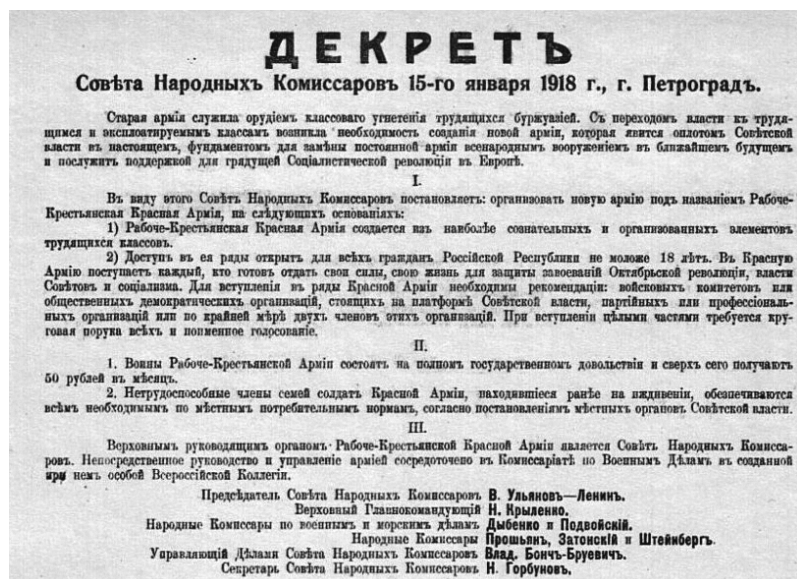
ред інших альбомів гурту є: «Reggalia», «Rootman's Rehearsal», «Hard Country Fish», «Fraon».

Гурт IZZET для кримських татар (особливо для молоді) можна назвати альтернативним, оскільки кримці, на жаль, не дуже приділяють увагу чомусь іншому, тим більше в часи існування гурту. Якщо взяти сьогоднішню статистику, то результати однозначно будуть позитивними. Так, на заході в

Кримському домі, за підрахунками, було близько 150-200 осіб, і це не у Криму, де живе основна частина кримських татар.

Кримськотатарський реггі-гурт припинив своє існування 2009 року у зв'язку зі смертю вокаліста та засновника Іззета Аблязова. Помер соліст 11 липня 2009 року та похований у Києві на Лісовому кладовищі за мусульманськими традиціями, поруч зі своїми батьками.

11 лютого соліст гурту Іззет Аблязов відзначив би свій 46-й день народження. У нього залишилася донька Вікторія Аблязова, яка повністю володіє авторськими правами на пісні батька.

28 січня. Але ВЦВК (Всеросійський центральний виконавчий комітет) дату річниці вирішив призначити спершу на 17 лютого, але в підсумку святкування взагалі перенесли на неділю – 23 лютого.

АНТИМІФ Жодних бойових перемог цього дня червоноармійці не здобули. Вже 3 березня було підписано Брестську мирну угоду – фактично це була капітуляція. Дата 23 лютого не пов'язана з жодною подією, яка варта святкування.

УВАГА! КОНКУРС

Крим – єдиний регіон нашої країни, що з усіх боків оточений морями. Життя багатьох кримчан пов'язане з морем, отже, «Кримська світлиця» пише і писатиме про цих мужніх людей – трударів моря та військових моряків. Наша газета закликає всіх підтримати перший український конкурс морської прози «Мателот».

Умови конкурсу:

Мова творів – українська. Тільки. Only.

Обсяг творів – від 10 тис. знаків до 50 тис. знаків. Якщо вам не вистачить 1 тис. знаків, ми закриємо очі й порахуємо «на морське опукле око».

Жанр творів – оповідання, нарис, новела, художні реалістичні прозові твори невідомих нам жанрів, головне – не просто необроблені записи у вахтовий журнал. Наголос на слові художній. Хоча й репортаж та мандрівні нотатки такими можуть бути.

Тематика творів – людина в морі, людина моря в усьому розмаїтті можливих ситуацій. Однак кожен рік конкурсу матиме одну особливу тему, яку досить просто якось згадати в тексті, але можна зробити її провідною для свого твору. Цього року це – **МОРСЬКІ ЗАБОБОНИ Й ТРАДИЦІЇ**.

Місце дії – весь глобус без обмежень – океани, моря, затоки, протоки, бухти, фіорди, гирла, прогні, ерики, конки, узбережжя, порти, лимани, судноплавні річки, озера тощо. Просимо утримуватися від альтернативних реальностей і світів, де не діють закони фізики й гідрометеорології, користуйтеся тим же глобусом, що був у Лисянського.

Час дії – без обмежень. Минуле.

Теперішнє. Майбутнє. Час – GMT.

Вимоги до оформлення рукопису – документ Word. Підписаний іменем та прізвищем автора та з його контактним e-mail. Nazva failu – назва твору латиницею.

Час подання рукопису – від 00:00 GMT 7 грудня 2017 року до 23:59 GMT 7 квітня 2018 року.

Робота журі:

В журі першого конкурсу входять 5 професійних моряків – 2 капітани, 2 начальники радіостанцій, 1 викладач мореходного училища. А саме:

- Олександр Шумей, Херсон, викладач морської академії;
- Леонід Кирилаш, Запоріжжя, старший радіооператор;
- Андрій Величко, Київ, капітан;

- Олександр Береза, Одеса, капітан;
- Антон Санченко, Київ, начальник радіостанції.

Оцінювання здійснюється на анонімній основі з довгого списку творів за десятибальною системою. Кожен член журі має один «екстра» бал, який може використати для свого улюбленого твору. Кожен член журі має право вето на один твір, який таким чином виводиться з першої трійки через якісь суттєві для цього члена журі причини. Право вето може бути подолане більшістю голосів журі. Довгий список формується читачами, єдиним критерієм для яких є формальна відповідність тексту умовам конкурсу і його читабельність. Після оцінювання журі формує короткий список з 15 творів, які увійдуть в збірку й будуть видані книжкою.

Оголошення результатів конкурсу:

Квітень 2018 року

Грошова винагорода переможцям конкурсу:

- 1 місце: 5000,00 грн
- 2 місце: 4000,00 грн
- 3 місце: 3000,00 грн

Видання збірки:

Вересень 2018 року

Організатори:

Портал літературної критики «Літ-Акцент», видавництво «Темпора»

Куратор конкурсу:

Антон Санченко

Контакт для питань і рукописів:

matelot@meta.ua

Цієї зими у кримському «державному» підприємстві «Вода Криму» заявили, що ситуація з водопостачанням Криму після його «повернення до складу Росії» стала... «набагато кращою». За словами прес-секретаря «Води Криму» Альони Маркелової, східний Крим (Керченський півострів і Феодосійсько-Судацька зона) на початку 2014 р. залежав від постачання дніпровської води до наливних водосховищ, але вже навесні того року цю залежність «завдяки своєчасно запропонованій і реалізованій місцевій схемі постачання» було усунуто.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

«Наразі Північно-Кримський канал (ПКК) заповнюється за рахунок місцевих джерел: поверхневих вод з Кримських гір і підземних артезіанських вод. При цьому було збудовано необхідні гідротехнічні споруди системи регулювання подачі води за рахунок наявних сил і засобів водоканалів, а також залучаються місцевими адміністраціями сил інженерних батальйонів спеціального реагування Міністерства оборони [РФ]», – розповіла Маркелова, додавши, що було прокладено десятки кілометрів трубопроводів у Бахчисарайському, Кіровському, Джанкойському та Нижньогірському районах; вжиті заходи допомогли досягнути стабільності водозабезпечення Керчі, Феодосії, Судака та сіл вказаних районів. Відтак Крим наразі використовує суто місцеві водні ресурси, не розглядаючи питання використання води з материкової території України. Хоча ще в жовтні 2017 р. «голова державного комітету» кримського «уряду» з водного господарства та меліорації Ігор Вайль запевняв в ефірі місцевого радіо, що вся сис-

Сімферопольське водосховище (початок 2018 р.)

НАПОЛОВИНУ ПОВНА СКЛЯНКА

«Повернення цивілізації»: прокладання водогону на сході Криму (2017 р.)

«Кримський Титан», який належить українському олігарху Дмитру Фірташу і до якого, за результатами останніх розслідувань, сировину нелегально постачають українські судна

тема ПКК перебуває у цілком робочому стані і готова будь-якої хвилини «повноцінно працювати».

За даними речниці «Води Криму», крім заходів у рамках федеральної цільової програми, на здійснення єдиної схеми водопостачання й водовідведення Криму передбачено фінансування у розмірі 330 мі-

льярдів рублів (близько 165 млрд гривень), такий масштаб фінансування планів «не йде у жодне порівняння з сумами, які надавалися за українських часів». Що вдіеш – за тих часів не було й причин та передумов для припинення водопостачання з материкової України, тож не зайвим у цій ситуації було б поміркувати над

причинно-наслідковими зв'язками.

На кримському ж телебаченні запевняють: «Крим уже майже чотири роки живе і розвивається без великої дніпровської води». А от «за України», виявляється, навіть попри наявність «мільярдів кубометрів ресурсу», «більшість регіонів Криму все одно залишилися вододefіцитними», бо ж з труб переважно йшло лише повітря, а вода подавалася по чайній ложці кілька годин на добу раз на кілька років – не так, як зараз, щойно клацне пальцями «голова Криму» Аксьонов, якому співають дифірамби вдячні кримчани.

«Повертаючи до рідної гавані» Крим 4 роки тому, «визволителі» навряд чи передбачали такий розвиток подій. Нині ж окупаційна «адміністрація», ЗМІ та населення анексованого півострова солідаризуються в тому, що в нестачі питної води винна «київська хунта»: мовляв, для української влади було неприйнятним укладати з «новими господарями» Криму ті чи інші угоди щодо водопостачання. «35 мільйонів гривень було витрачено на те, щоб кримчанам, яких у «незалежній» досі вважали співвітчизниками, навіть випадково не дісталася ані краплі води з Дніпра», – лицемірно нарікали російські ЗМІ.

«Повертаючи до рідної гавані» Крим 4 роки тому, «визволителі» навряд чи передбачали такий розвиток подій. Нині ж окупаційна «адміністрація», ЗМІ та населення анексованого півострова солідаризуються в тому, що в нестачі питної води винна «київська хунта»: мовляв, для української влади було неприйнятним укладати з «новими господарями» Криму ті чи інші угоди щодо водопостачання

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

бометрів води – «на 10 млн більше порівняно з минулим роком». При цьому ресурс розподілявся нерівномірно: основний запас припадав на південний берег Криму та Сімферополь, а східний регіон залишався «основною проблемою».

Згубним процесам на окупованому півострові сприяє не лише його маріонеткова «адміністрація», а й передусім влада країни-окупанта. 6 грудня 2017 р. депутати Державної Думи РФ прийняли у другому читанні законопроект про використання підземних вод у Криму, внесений у листопаді. «Депутат від Криму» Андрій Козенко похвалив цей закон через те, що він нібито дозволить більшості виноробних підприємств Криму стати учасниками «вільної економічної зони» (ВЕЗ) та «сприяти подальшому економічному розвитку Криму», для якого виноградарство й виноробство є «однією з основних галузей економіки». Зміни до законодавства були прийняті Держдумою 8 грудня й ухвалені Радою Федерації 15 грудня, а 20 грудня очільник країни-окупанта Володимир Путін підписав зміни до закону про розвиток «республіки Крим» і Севастополя та їхньої «ВЕЗ»: у новій редакції було зазначено, що учасники «ВЕЗ» не мають права здійснювати діяльності в галузі користування надрами з метою розвідки та видобутку корисних копалин, за винятком видобутку підземних вод, які використовуються з метою питного та господарсько-побутового водопостачання або технологічного забезпечення водою об'єктів промисловості або сільськогосподарського призначення, а також за винятком розвідки та видобутку природних лікувальних ресурсів для здійснення санаторно-курортного лікування та організації відпочинку. Проте цілком очевидно, що цей вчинок з боку держави-агресора за потурання маріонеткового режиму на окупованій території спричинить справжній генотип у північному Криму, який і так страждає через зневоднення.

23 ЛЮТОГО, ВІДОМЕ В ПОСТРАДЯНСЬКОМУ СВІТІ СВЯТО – ДЕНЬ ЗАХИСНИКА ВІТЧИЗНИ, ЩЕ Й СЬОГОДНІ ШИРОКО І МАСОВО ВІДЗНАЧАЄТЬСЯ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ ДНІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛАВИ ЦЬЄЇ КРАЇНИ. ПРОТЕ ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ 100 РОКІВ ВІД ТОГО ДНЯ, ЯКИЙ МОЖНА З УПЕВНЕНІСТЮ НАЗВАТИ ОДИМ ІЗ ДНІВ ВІЙСЬКОВОЇ ГАНЬБИ РОСІЇ. В ІСТОРІЇ ЦІ КРИВАВІ ДНІ ОТРИМАЛИ НАЗВУ «ВАРФОЛОМІЇВСЬКІ НОЧІ» – МАСОВІ ВБИВСТВА, ВЛАШТОВАНІ БІЛЬШОВИКАМИ У СЕВАСТОПОЛІ В 1918 РОЦІ. ЗА РІЗНИМИ ОЦІНКАМИ, ЖЕРТВАМИ ЧЕРВОНОГО ТЕРОРУ СТАЛИ ВІД 600 ДО 700 ОСІБ. СЕРЕД НИХ – КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ І ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ НОМАН ЧЕЛЕБІДЖИХАН ТА КАРАЇМСЬКИЙ ЖИВОПИСЕЦЬ І ГРАФІК МИХАЙЛО КАЗАС, З ЖИТТЄВИМИ ІСТОРІЯМИ ЯКИХ МИ ХОЧЕМО ОЗНАЙОМИТИ НАШИХ ЧИТАЧІВ У ЦЬОМУ НОМЕРІ.

Номан Челебіджихан – кримськотатарський політичний і державний діяч. Один з тих, хто організував перший Курултай, перший голова уряду проголошеної в 1917 році Кримської народної республіки, діяч, якого знає кожен кримський татарин.

РУСЛАН ІЗМАЇЛОВ

Челебіджихан народився у 1885 році в селі Біюк-Сонак (Перекопського району, на той час Таврійська губернія), якого вже зараз не існує. За російськими документами був записаний як Челебі Челебієв. Виріс Номан у сім'ї Ібраїма Челебі, багатого землевласника та імама мечеті села, в якому народився майбутній лідер. Матір Номана Челебіджихана звали Джиханшахдір. Вона була зі знатного роду і також мала прізвище Челебі, але з чоловіком вони не були родичами: «Челебі» – це титул, який надавався людям освітнім та авторитетним, допоки не став частиною імені.

Завдяки інтелегентному походженню Челебіджихан не мав проблем з навчанням. Вчився спочатку в міській школі, потім – у медресе села Акчори (Васильівка, також зараз не існує) та в середній школі Сімферополя й у Зинджирли-медресе, вищому навчальному закладі Криму, єдиному, що вцілів у радянські часи.

Революція 1905 року в Російській імперії справила на хлопця велике враження. Ще до того, читаючи першу кримськотатарську газету «Терджиман» («Перекладач»), Номан побачив основну причину всіх бід свого народу в неосвіченості. Після революційного вихору, відчутного також і у Криму, він зрозумів, що без розгалуже-

ПОГУБЛЕНІ ДУШІ

Зліва направо: Сейджеліль Хаттатов, Асан Сабрі Айвазов, Номан Челебіджихан, Джафер Сейдамет (Бахчисарай, 1917 рік)

ВБИВСТВО НАДІЇ КРИМУ

Курултай 1917 року

ного і масштабного політичного руху на покращення становища кримських татар сподіватись марно. Ліводемократична орієнтація, набута Челебіджиханом в юності, нікуди не зникла і потім.

Але залишитись на півострові вчорашній студент не зміг, бо батько вже не володів достатнім матеріальним становищем та збанкрутував. У

1906 році Номан за допомогою братів свого батька – Абдулаліма та Абу-Бекіра переїхав у Стамбул. З 1908 до 1912 року молодий Челебіджихан вчився на юридичному факультеті Стамбульського університету.

З 1913 року Номану довелося засвоювати вже російське право на юридичному факультеті Санкт-Петербурзького психоневрологічного інституту, який нині названий ім'ям знаменитого засновника Володимира Бехтерева.

Навчання в російській на той час столиці стало найскладнішим періодом у доревольційному житті Номана Челебіджихана. Не отримуючи жодної підтримки з дому, він змушений був багато працювати, зокрема, мостити камінням вулиці, й від тієї роботи часто хворів. Роки навчання в Петербурзі збіглися з Першою світовою війною, й це також не зовсім сприяло реалізації задумів уже тридцятирічного кримця.

Невдовзі Номана забирають в імперську армію, задля допомоги Румунії від австро-німецького війська, яке мало перевагу. Проте воювати довелося недовго, оскільки на початку березня Російська імперія впала, і Номан поспішив повернутись на батьківщину задля кримського відродження.

У кримській столиці з'являється Мусвиконком (Мусульманський виконком), головою якого став Челебіджихан. Головними завдан-

нями, які для себе визначив тепер уже офіційний лідер кримчан, були: підготовка виборів в Установчі збори у Криму, духовна та освітня реформи. Завдяки Челебіджихану в Сімферополі були відкриті жіночі гімназії й технікуми, на базі Зинджирли-медресе утворився педагогічний інститут, короткотермінові курси підвищення кваліфікації та обов'язкові іспити охопили всіх учителів-кримців. Почали виходити декілька кримськотатарських газет. Тоді ж Номана Челебіджихана вперше в історії прямим демократичним голосуванням обирають на посаду голови Духовного управління – муфтія мусульман Криму, України, Литви, Польщі та західної частини Росії.

У Мусвиконкомі погляди учасників не збігалися з поглядами Номана, бо він позбавив жінок обов'язку носити чадру, що суперечить мусульманській традиції. Незгодні боролись з Челебіджиханом майже чотири місяці та намагались створити свою спілку вчених-мусульман, але ліберальна молодь Криму не дала цьому здійснитись.

Саме за таких обставин Номан створює власну політичну силу Міллі Фірка, котра потім стала дуже впливовою у Криму. Крім того, лідер кримських татар у 1917 році за прикладом України створює перший кримськотатарський бойовий батальйон.

У другій половині вересня 1917 року в Києві проходив «з'їзд народів», серед делегатів якого було шість кримських татар на чолі з Номаном Челебіджиханом. Один з них, Амет Озенбашли, зазначав: «Хай знають усі, що кримські татари не дозволять нікому встановити якусь гегемонію на Кримському півострові. Та на цей раз кримські татари вже не залишать свій край без захисту своїх прав та знайденої свободи».

Тоді ж під впливом українського автономістського

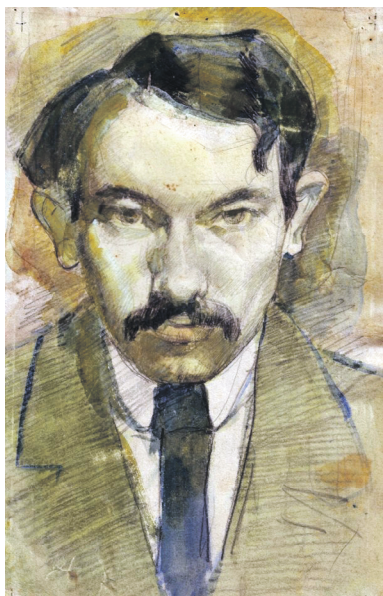
руху делегати прийняли рішення скликати Курултай для визначення майбутнього Криму. 9 грудня 1917 року, через місяць після падіння Тимчасового уряду, у Ханському палаці в Бахчисарай відкрився перший у новітній історії Курултай кримських татар. Челебіджихан був обраний в президіум. Його промови задавали загальний тон кримським дискусіям.

Курултай засідав 18 днів та ухвалив такі закони, яких не посоромились би найкультурніші народи Європи. В останній день, 26 грудня, було проголошено Кримську народну республіку, затверджено Конституцію, обрано Директорію. Головою Республіки став саме Номан Челебіджихан. Народна мрія та мрія особисто Номана про відродження кримської державності нарешті здійснилась, але довго проіснувати молодій демократії на півострові не судилось.

Розуміючи те, що більшовизм незабаром охопить увесь Крим, лідер розгубився. Він збирався провести у Криму вибори до Установчих зборів, які й визначили б майбутнє Криму, але доля вирішила інакше. Під тиском гарячих прихильників війни з більшовиками Номан 17 січня 1918 року покинув свій пост голови Директорії, зберігши титул муфтія.

Більшовизм у Криму наступав. Нечисленні ескадрони кримських татар відступають під натиском червоних матросів. Держава кримських татар зламана. Більшовики заарештували Номана Челебіджихана та відправили у севастопольську в'язницю. Майже через місяць після його арешту, вночі 23 лютого, матроси вивезли кримця до Графської пристані, де жорстоко вбили та скинули тіло у Чорне море. Так загинув лідер кримськотатарського народу, реформатор, демократ та надія на майбутнє Криму – Номан Челебіджихан.

М. Казас. Автопортрет

Незавершене панно «Скіфи»

КРИВАВА РИСКА НА НЕЗАВЕРШЕНОМУ ЕСКІЗІ

Славне караїмське прізвище Казас означає людину, що робить позументи. Вельми відомим воно було і є в Криму протягом не одного століття. Саме з цього видатного роду походив графік-модерніст Михайло Казас – син статського радника Мойсея Казаса, молодшого брата просвітника і духовного родоначальника караїмської інтелігенції Іллі Казаса.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«Якщо культурно-створювальний потенціал кримських караїмів втілюється в особистості Іллі Казаса, то художній – в особистості його племінника», – писав кримський мистецтвознавець Рудольф Подуфалий, що майже півстоліття свого життя віддав праці у Сімферопольському художньому музеї (СХМ), був автором понад 200 публікацій, декотрі з яких друкувалися і в «Кримській світлиці». У плеяді кримських митців він відкрив для публіки в тому числі й Казаса, позначивши його творчий метод як поетичний реалізм і зробивши його своєрідним «художнім брендом» півострова. 24 січня Рудольф Трохимович відзначив би 80-річний ювілей, та 7 грудня виповниться 10 років його відходу в інший світ.

Народився Михайло Казас 14 вересня 1889 року в Севастополі у великій родині: мав трьох братів і двох сестер. Освічені інтелігентні батьки знайшли можливість дати всім своїм дітям добру освіту. У

«Хода черниць»

1907 р. Михайло скінчив місцеве реальне училище, де, серед іншого, навчався й малювання. Любов до мистецтва в нього виявилася дуже рано: ще в дитинстві він обожнював малювати прудких коників. Згодом «швидкий олівець» стане його відмінністю. За спогадами рідних, увесь свій вільний час Михайло приділяв малюванню – без олівця, фарб і паперу його було важко уявити.

Сприятливе середовище, в якому зростав Михайло Казас (книжки, журнали, артистичні й наукові захоплення), атмосфера доброзичливого розуміння, що позбавила його матеріальних турбот, – усе це дало можливість талановитому юнакові реалізувати себе у мистецтві. За порадою митця Франца Рубо, творця відомої батальної панорами «Оборона Севастополя», він вступив до Мюнхенської академії мистецтв, яку скінчив з відзнакою у 1911 р. Після цього близько року мешкав у Франції; за матеріальної підтримки старшого брата

Іллі, гірського інженера, дістав можливість здобути художню освіту і займатися самостійною творчістю. За спостереженнями дослідників, Казас виявляє зацікавлення графікою як самостійним різновидом мистецтва, прагне оновлення зображувальних засобів, розмаїття технічних прийомів. Найсильнішою стороною таланту митця Р. Подуфалий вважав композиційний дар: він чудово володів площинною графічною композицією, що відзначалася гострою динамічністю та особливим лаконізмом зображальної мови.

Після повернення з Парижа Михайло працює в Криму, подорожує до Закавказзя, у Петербурзі знайомиться зі зразками високого мистецтва. У 1910 р. у рідному Севастополі відбулася спільна з трьома митцями-любителями «Виставка чотирьох» – єдина прижиттєва для Казаса: на ній експонувалася понад сотня робіт – академічні малюнки, етюди натурників і тварин, пейзажі Криму, жанрові сцени, портрети

тощо. Однак панівними на ній були роботи на літературні теми – зокрема, ілюстрації до «Слова про Ігорів похід», які буквально становили собою поему в барвах і містили навдивовижу потужні виражальні засоби, та 4 малюнки до анекдотів про Ходжу Насреддіна. «Біжучим Насреддіном» співвітчизники називали самого Казаса, що немовби поспішав жити...

З початком Першої світової війни Михайло Казас у чині прапорщика був мобілізований до російської імператорської армії, служив у санітарних частинах; за можливості допомагав рідним, висилаючи їм офіцерську матеріальну допомогу. Про це свідчить його єдиний збережений лист, який супроводжується автошаржем. Цінуючи талант митця, товариші оберігають його: він дістає можливість малювати і в складних фронткових умовах. Від цього часу залишилося кілька малюнків, які він прихопив із собою у 10-денну відпустку, що випала на лютий 1918 року.

Ці дні стали для нього останніми. 23 лютого Михайло Казас, який мав лише 28 років, у рідному Севастополі був вбитий революційними матросами: тоді під час кривавої вакханалії було страчено чимало офіцерів, що могли б стати опорою флоту України, відроджуваної після кількох століть імперського гніту. Цю дату в РФ і деяких країнах колишнього СРСР досі відзначають як «День захисника Вітчизни»; наша держава змогла позбутися цієї традиції лише у 2014 р., в умовах російської збройної агресії...

Не лише сам митець – переважна частина його живописних і графічних робіт загинула під час кри-

вавих подій столітньої давнини у Севастополі, а чимало так і залишилися незавершеними. Основною хранителькою спадщини Михайла Казаса стала його сестра Олександра, котра у 1960-х рр. передала кілька сотень збережених, попри всі негаразди, робіт, виконаних у 1909-1914 рр., та фотографії до СХМ: у його фондах зберігаються особисті щоденники й альбоми митця (серед них і присвячений пам'яті Шевченка та замальовки на тему запорозького козацтва) та спогади, записані Олександрою Казас, а у фондах Республіканської наукової бібліотеки ім. І. Франка перебувають періодичні видання, що містять рецензії і відгуки на виставки.

Перша персональна виставка робіт Казаса відбулася 60 років тому в СХМ; кілька крашків з них було включено до постійної експозиції. Найкращою історичною картиною експозиції музею, на думку мистецтвознавців, є виконане темперою незавершене панно «Скіфи», створене для оформлення фрізу будівлі севастопольського театру.

На жаль, творчість Михайла Казаса мало вивчалася за «українського періоду» Криму. Тепер цю прогалину заповнює країна, що тримає в окупації малу батьківщину митця. Зокрема, у квітні 2016 р. «міністерство культури республіки Крим» відкрило у Москві виставку «Михайло Казас. Захід – Росія – Схід», назвавши її «першою за межами Криму» – при тому, що роботи Казаса експонувалися на материковій Україні до російського вторгнення. Не менш обурює і те, що країна-окупант прославляє і реанімує силу, котра знищила самобутнього кримського митця...

ОКУПОВАНИЙ ХРАМ, АНЕКСОВАНІ ДУШІ

Севастополь заснований у 1783 році, але на цій території здавна існували поселення, яким більше тисячі років. За легендою, першим тут сповістив Євангеліє апостол Андрій, шанований як східними, так і західними християнами. Разом із сімома святими тут прийняли смерть глави Римської церкви священномученики Климент і Мартин, шановані і православними, і католиками. Ще за часів єдиної церкви 988 року Херсонес став місцем хрещення князя Володимира, рівноапостольного Хрестителя православної Русі.

АЛЬОНА СІЛЬЧЕНКО

Від часу заснування міста виникла гостра потреба в фахівцях різних галузей. У Севастополі оселяється чимало європейців – насамперед католиків, відтак постало питання щодо зведення католицького храму в місті. У 1837 році імператор Микола I затвердив план, на якому позначив місце зведення католицького храму, який мав уміщати до 900 осіб. Проте його будівництво перервала Кримська війна, а занепад життя після її закінчення не дозволяв відновити будівництво.

З середини 70-х років XIX ст. почався бурхливий розвиток міста, що призвело до зростання чисельності католицької громади. Уже у 1912 році в ній налічувалось понад 3389 осіб. Католики відігравали важливу роль у розбудові Севастополя, флоту та країни в цілому.

З часом клопотання католиків про будівництво храму були розглянуті. 10 грудня 1905 року севастопольська газета «Кримський вісник» повідомила: «Нижній поверх будівлі... римо-католицького храму вже закінчено, і туди наразі пере-

Костел священномученика Климента Римського у Севастополі. Кінець 40-х чи початок 50-х років

Кінотеатр «Дружба» у приміщенні колишнього костелу

Ось так у калузькому селі Никола-Линивець (Росія) відзначали Масляну – спаленням 30-метрового католицького «храму», зробленого з гілок і сміття. Лютий 2018 року

йшла римо-католицька каплиця, що раніше поміщалася в будинку Баланчука в Таврійському провулку». Але парафія чекала закінчення будівництва ще шість років, до квітня 1911 року.

З приходом радянської влади костел священномученика Климента Римського ще діяв, але в 1936 році його закрили, а настоятеля парафії Матвія Гудайтиса розстріляли.

РЕЛІГІЯ

не вирішив проблеми: севастопольці так і не повернули відібраний храм католицькій громаді міста.

Насмішкою видається сьогодні дозвіл севастопольських чиновників на проведення богослужіння усередині костелу, який був наданий у листопаді 2009 р. Тоді вдруге за десять років парафіянам дозволено було зібратися й помолитися в самому храмі. Однак уже в грудні 2009 р. севастопольська архітектурна комісія провела перевірку стану будівлі й указала на аварійний стан стелі будівлі. Усі кіносеанси були скасовані, а католикам заборонили провести навіть Різдвяне богослужіння. Різдвяне богослужіння проводилася під стінами храму.

І з приходом до Криму «нової влади» з'явилися нові обіцянки і запевнення в кращому майбутньому. Але... вирішення проблеми не зрушено з місця. Уже давно стало очевидним, що рішення про повернення костелу католицькій громаді блокується на рівні самого Севастополя, а то й самими севастопольцями. Сьогодні супротивників передачі храму католицькій громаді переважає більшість. То що ж це, нетерпимість до інших релігій чи генетична ненависть до всього неправославного?

Як аргумент проти повернення костелу висувують досить малу кількість католиків у місті. Звичайно, наразі католиків у Севастополі не 3500, як це було понад сто років тому, під час будівництва храму, але на сьогодні католицька парафія налічує до 400 осіб, які змушені відвідувати недільні богослужіння у тісній каплиці в квартирному будинку навпроти храму. До складу парафії входять люди різних національностей, серед них є й такі, що не подувають навіть піднятися сходами на третій поверх, де відправляються служби. У зв'язку з обмеженим простором приміщення святкові богослужіння доводиться проводити на площі біля храму.

Уже десятки років католицька громада звертається в інстанції різного рівня, але хід усіх рішень гальмується на місцевому рівні міськими депутатами. Відмову повертати храм нинішні чиновники мотивують уже класичним путінським «а впереди будут стоять женщины и дети», пояснюючи, що це – дитячий кінотеатр, і ні в кого не підніметься рука забрати його у дітей. У намаганні розчулити громадськість розважальним кінотеатром для дітей Севастополя чиновнички забувають про інші важливіші речі, серед яких і віра. Саме віра допомагає севастопольським католикам і надалі боротися за свій храм, не забуваючи при цьому, що уже скоро буде 100 років, як його «вдячні» севастопольці використовують у господарських і розважальних цілях. В усій цій історії варто мати на увазі й те, що проти відновлення храму Святого Климента виступає також Українська православна церква Московського патріархату, яка всупереч усім канонам вважає Севастополь «ісконною канонічною територією».

Уже й так очевидно, що найближчим часом нічого не зміниться. На жаль, питання повернення кінотеатру католицькій громаді підтримує лише незначна кількість мешканців міста і кілька депутатів. Навіть прохання Папи Римського було недостатньо для цього.

Думається, щось сталося із севастопольцями за ці 100 років. Зовсім не ті севастопольці стали жити в цьому місті, яке завжди вирізнялося з-поміж інших толерантністю, багатонаціональністю, відкритістю до світу.

А тим часом у Калузькій області Росії народ розважають... спаленням костелу – на щастя, поки що це лише дерев'яний макет готичного храму, а організатори дійства запевняють, що спалення не має на меті образу почуттів вірян. Поки що.

А що буде завтра?

Кримське національне розмаїття формувалося віками. В переліку народів, що пройшли півостровом, залишаючи більш-менш виразний слід, італійці посідають окреме місце. Генуезці, воїни і гендлярі, мореплавці й будівничі, залишили найбільш славні спогади про себе в історії кримського середньовіччя. Та не лише в історії: дивним чином міфічна істота грифон присутня як на гербах сучасного Криму та його міста Керчі – так і на древньому гербі Генуї.

ФЕДІР ЧУЖАНСЬКИЙ

Італійці заявили про себе на півострові майже 800 років тому. Італії ще не було як єдиної держави, тож це були колоністи республік Венеції, Пізи та Генуї. Завершувалася епоха хрестових походів, знесилена Візантійська імперія виторговувала собі якісь преференції через дозвіл на хазяйнування в нещодавно своїх підконтрольних територіях. Пізанцям зачепитись за жоден з кримських мисів не вдалося, венеціанці опиралися – Солдайя була їхнім останнім тут оплотом, але переможець мав бути один. І це була – Генуя.

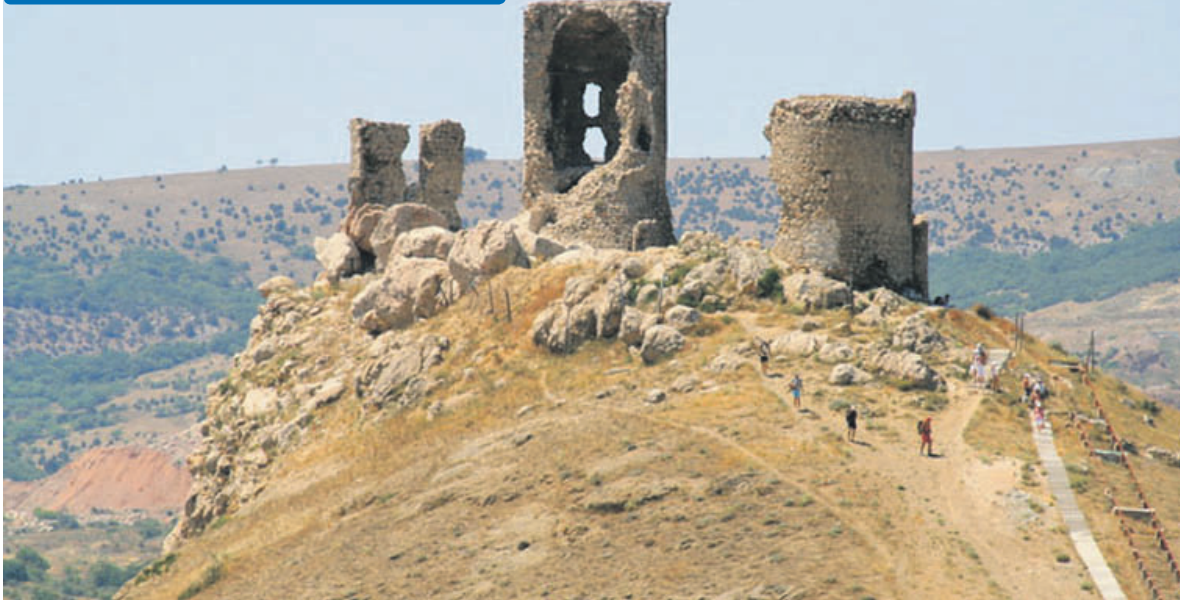
Майже 300 років володіли вони узбережжям Криму, аж поки Висока Порта – Османська імперія – поклатала цьому проекту край. Тих, хто залишився, турки виселяли по гірських селах, де вони протрималися як окрема людність ще кілька поколінь, аж поки не розчинилися в місцевій мові й культурі. На згадку залишили Кримові витіснені італійці численні фортеці на мисах.

Історія Світу й Європи зберегла низку їхніх імен. Здебільшого вони вирізьблені на кам'яних плитах, вмурованих у вежі фортець, і лунають переважно з вуст екскурсоводів: Христофоро ді Негро, Гварко Румбальдо, Коррадо Чигала, Антоніото ді Кабела... Але є і принаймні одне всесвітньо відоме: Марко Поло.

Славетний венеціанець у славетній книжці, яку написав про свої мандри на Схід, до неймовірно тоді далекого від Європи Китаю. А подорож та розпочиналася в кримській Солдайї. Це – сучасний Судак, де тоді мешкав Маттео Поло – рідний дядько Марко, тамтешній купець.

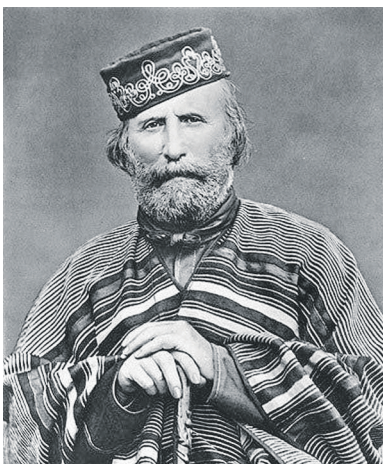
Минуло ще 300 років, перш ніж італійці з'явилися на таврійських берегах знову. Представляли вони вже не ті, що пішли в історію, італійські торгові республіки, а сучасні італійські князівства та королівства: Сардинське, Неаполітанське...

ЕТНІЧНА МОЗАІКА

Генуезька фортеця Чембало у Балаклаві

ВІД ГЕНУЇ ДО КЕРЧІ

Джузеппе Гарібальді

Марко Поло

Вулиця Італійська у Феодосії

Узбережжям уже володіла Російська імперія, запрошуючи хазяйнувати на ньому не тільки російських поміщиків, а й українських селян, німецьких бауерів, болгарських ремісників, грецьких військовопоселенців, завітали до Криму вірмени з Галичини, шукачі землі й кращої

долі з чехів та поляків та навіть естляндських селян. Звісно ж, були серед них й італійці, що широко торгували через порти півночі Чорного моря таврійським хлібом.

Але «не хлібом єдиним»: їхали з того сонячного півострова на наш люди творчих ремесел: художники

ім не минулося – але то вже зовсім інша історія.

З італійців у багатонаціональному Криму радянська влада теж згуртувала, як, приміром, з німців та чехів, естонців та євреїв, – національний колгосп. Він був «імені Сакко й Ванцетті» – двох теж всесвітньо відомих людей, італійських робітників, страчених за облудним обвинуваченням за вироком американського суду... З прибутків колгоспу утримувалися італійські культурницькі заклади в Керчі. Не мали італійці, на відміну від громад деяких інших національностей Криму, національних сільрад, попри тодішню практику. Переважно мешканці Керчі та Феодосії, італійці все ж були не такі вже й численні: за різними оцінками, їх було від трьох до п'яти тисяч – а це складало 2% населення Кримської АРСР. Точніше визначитися, дійсно, складно, бо ось, приміром, ті ж кримські Гарібальді через перехресні інтернаціональні шлюби, зберігаючи прізвище, за культурою та і по крові скоріш були вже кримськими німцями, й явно це не було винятком, враховуючи переважно релігійний та культурний, соціальний та інші контексти.

Але вони були не «як всі», що привертало увагу відповідних «органів» з відповідними наслідками. Через чекістські репресії ще до початку Другої світової війни італійців лишилося в Криму вже тільки 1,3%; через загрозу бути оголошеними «іноземними шпигунами» багато хто виїхав уже на початку 30-х років на батьківщину предків. Із початком війни італійців, як і німців, планувалося вивести з Криму. Не встигли. Але вже на початку лютого 1942-го, майже одразу після здійснення відомої в історії Керченсько-Феодосійської десантної операції, італійців зі «звільненої території» вивезли до Казахстану. Два місяці поневірянь у тій дорозі, голод й інші «супутники» депортації винищили половину виселенців. Повернутися італійцям дозволили майже одразу після смерті Сталіна, але повернулася ледь половина з тих, хто у вигнанні вижив, – і було це трохи більше 300 осіб. Майно їм, звісно ж, не повернули...

1992 року кримські італійці заснували спільноту, яку назвали італійським іменем Керчі: «Черкіо». Через цю асоціацію вони транслюють місцевій владі прохання щодо допомоги у збереженні своєї релігійної, культурної та історичної ідентичності. Щоправда, з 200 людей, які були спочатку, залишилися вже менш ніж півсотні. На думку спадає старовинна сентенція з латини: «Sic transit gloria mundi» – «Так минає слава...».

та архітектори, музики, а ще лікарі, вчителі... Їхній внесок теж залишив матеріальні свідчення. Так, центр Керчі, його план, зведення визначних громадських та культових будівель, що й досі домінують, як і Мітридатові сходи, в старому місті – то доробок зодчого Алессандро Дігбі. А знавцям Італійська вулиця у Феодосії нагадує старовинне місто Пізу...

Серед імен, що знає увесь світ, є ще одне – теж й італійське, й кримське. Це – Гарібальді. Ще півтора століття тому ім'я це було настільки, як то кажуть, «на слуху», що порівняти його популярність сміливо можна хіба що з іншим, не менш знайомим іменем: Ернесто Че Гевара. Джузеппе Гарібальді теж був і революціонером, і вояком, і, до речі, теж свого часу відзначився в Південній Америці – але славу Гарібальді має як об'єднувач Італії... Історія – прихлива пані: рід Гарібальді – лігурійський. А столиця італійської області Лігурія... так: це – Генуя! І знову ж як дядько героя Марко Поло Маттео був кушцем судакським, а дядько героя Гарібальді Амвросій торгував у Феодосії, Таганрозі, в Керчі, він був ще й консулом від італійських королівств. Майбутній герой Італії, як моряк торговельного флоту, буваючи в тих портах, звісно, гостював у родичів. Є достатньо ймовірно припущення, що клятву об'єднати Італію герой приніс 1833 року саме в українському місті Таганрог.

Кримська гілка роду Гарібальді вкорінилася в кримську землю, розрослася, вони мали і втримували вплив у суспільстві вже й у часи, коли півострів став радянським. Це

Антон Санченко родом з Херсона, після закінчення славетної Херсонської мореходки доля за розподілом закинула його до Керчі. Моряк, начальник радіостанції, один з небагатьох письменників-мариністів української літератури. У 2005 році закінчив філологічний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Розробник інформаційно-пошукових і аналітичних систем, видавець, засновник видавництва «Електроніка». Оповідання Санченка друкувалися в часописах, газетах, на літературних інтернет-сайтах. Перша збірка під назвою «Вызывной канал» вийшла в 2003 році. Автор книжок «Баркаролі» (2008), «Нариси бурси» (2010), «Весілля з Європою» (2008), «Земля Георгія» (2016).

АНТОН САНЧЕНКО

МІСТО БОЖЕ

В Севастополі мене загнали плисти «зоряний заплив» у мазуті на день флоту в Північній бухті. В Керчі я замерзав і голодував на бичі. В Ялті мене мучили щоранкові відхідняки від масандрівського портвейну, змішаного з новосвітським шампанським. А у Феодосії я був щасливий.

Заходиш такий у порт з вантажем лаврового листа й чаю в мішках. Минулої ночі Сухумі проскочили, а тут краса: не гримить і не палахкотить на горизонті, ні гради, ні шилки не стріляють, з гелікоптерів дуже хитрим, що під берегом хотіли проскочити, гостинців не роздають. Люди ситі, веселі й вгодовані. Мир, а ніхто не цінує. Все, знай, лають «етіх ваших хахлов». Хмарки над горами білі. Небо над степом синє. Парашанеристи над пляжем ширяють. Сонце пече, море тече, влітку на палубі так гаряче. Прийми кінець, матері твоєї ковілька. Так стояти будемо.

І матрозен такі тобі, давай, вали, щоб через фюнгф мінутен ми тебе на бортен не бачилисьмо. Самі якось цей чай вивантажимо і здамо, як в аптеці, не сується під клієнтом. Бриєшся-голишся, зачісуєшся такий в умивальнику перед люстерком, підкачуєш насосом воду в бачок, бо морда лица ще в милі, зуби чистиш панцирем каракатиці, бо паста зубна вже у всіх закінчилася тижні два тому, витягаєш в кубрику з-під матраца койки парадні штани (це замість праски такий моряцький приколот), підмащуєш мазутою мокасини, хто там розбере, мазута чи гуталін, думаєш, що постригтись теж вже не завадило би, бо заріс, як московський патріархат, і цигель-цигель ай-

КРИМ У ТВОРЧОСТІ

ФОТО З ВІСЦІВНИКА ДЖЕРЕЛ

люлю – на берег по трапу. Ну здрагуй, Феодосіє, Місто Боже! Як ти тут без мене три тиці літ живеш-можеш? Та й ідеши собі, куди знаєш. А знаєш тільки назву санаторію.

Ну, «местні» матроси на КПП кажуть, є такий санаторій, дійсно, не наплутано в радіограмі. Від профспілки секретних військових заводів, десь там у бік Керчі по пляжу. Ну, пеленг на Керч по морській мапі відомий, тож після прохідної тобі праворуч. Одразу за напівроздвоєною на цеглини генуезькою баштою. Це по-свійськи, по-кримськи. Що тряситься над кожною генуезькою баштою, коли цегла треба? На сарайчик, в який пускатимуть влітку колорадос, тища купонів койка. Колоради в кримчан тоді значило геть не те, що зараз в нас. Ні, не жуки й не сепаратисти. Так вони називали відповідчальників. Щось у цьому дійсно було. Орда колорадів з континенту налітала щоліта і вцент вигризала всі прилавки крамниць. А всю зиму аборигени обговорювали: ах, який був сезон.

Одразу за прохідною – бульвар. І такий тинистий, бульвар, просто тобі Ваня Бунін, «Темні алей» якісь, а не вас вітає кримське пекло. Наче й не полудень. Наче й не серпень. Повіває легкий бриз. Десь біля підніжжя гори тут базар з волохатими персиками.

Під галереєю Айвазовського, схожою на вафельний торт з бал-

конами, завжди стоїть зграйка юних художників з мольбертами й мастихінами – малюють море. Все те ж, незмінне, синє на вид – чорне на слух, і вічно інше. Хмарка набігла – і все перемальовує. Як він так його малювати примудрявся? Добре, що є надійний дороговказ за спиною. Малювати море треба так, щоб до твоїх картин також колись стояла черга бундесових туристів і наших колорадів, чисто глянути одним оком хоча б парад чорноморського флоту 1849 року, а галерею охороняли лівині менти з кобурами на сраках. Не факт, що в тих кобурах не огірки й варені яйця, до речі. Мир же ж у нас, йосип на кобилі. Мир.

Жінка художника побудувала для міста водогін, який бере воду десь у горах і досі працює, бо труби керамічні, а наших сантехніків до них не допускають, втратили креслення. Сам академік мистецтв проклав залізничну колію прямо по пляжу, в себе під вікнами, своїм коштом, бо Феодосія залишалася осторонь залізниця, яку саме будували з Джанкою на Керч. Подружжя добрих геніїв міста. Якось впорались і без урядів, і без столиць. Були б гроші й талант. Тобто навпаки. А ще – чин контр-адмірала.

Перервемося, саме прибуває потяг з Києва, шипить і розлякує чайок, вивергає з вагонів нові порції білих ще пляжниць і пляжників прямо на пляж. Красота.

Але чи не на половині картин, якими по той бік колії торгують вже дорослі й трохи підтоптані послідовники живописця, є невідомо Івану Костянтиничу барва – багряна. Музей Олександра Гріна поруч з галереєю, Гриневські мешкали через дорогу від Айвазовських і теж дослужились до музею. Тож тепер багряні вітрила місцеві маляри примальовують до всіх своїх картин. Ми лише півгодини тому зайшли в порт зі своїм чаєм та лавровим листом, а наше судно – вже на полотні. І багряні вітрила на щоглах. Щось у цьому є. Яка була б економія дизельки в одному тільки рейсі.

А тобі не до дівок і не до концертів, дружина з малою десь саме зараз в цій Феодосії мають відпочивати, а ти знаєш лише назву санаторію – ні корпусу, ні номера, і мобільних телефонів ще ніхто, крім ІНМАРСАТу, не винайшов, але не сумуєш, міркуєш тільки, з якого району починати пошуки. І чи вже починати, чи ще випити пива через дорогу від музею, і черга менша, ніж у музей Гріна, до речі.

І ось коли ти вже тримаєш у руках справжній, що дивно, гранчастий бокал у крапельках роси, повний чогось янтарного й пінного, зараз спробуємо, що то таке є, чуєш з-поза спини знайоме:

– Ну, я ж тобі казала, доно, де його треба шукати. Де ж іще?

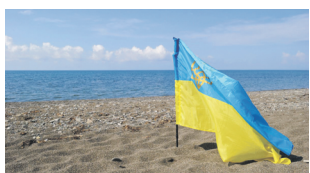
І несамовитий дитячий крик на всю площу:

– Тату!

І обійми, й цілунки, й дитина на ший висить, і не знаєш куди подіти те пиво. Перед дітьми потім не виправдатися, перед дітьми потім буде соромно. Дуже швидко ростуть, повернешся з рейсу колись, а воно вже – чиясь наречена. І до лялькового театру вести вже пізно. А обіцяв же. І коли вже діти повиростають, їм чомусь невтримно наворачиваються сльози в Одесі поруч з бронзовою морячкою Сонею та її гециком-синком на Морвокзалі.

Отака романтична зустріч на набережній. Ну, ось, як у таке місце не закохатися?

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

НЕМИНУЧЕ ПОВЕРНЕННЯ КРИМУ

Жодне пожиттєве правління не триватиме вічно. Принаймні історія людства це доводить. Цьогорічні президентські вибори у Росії не готують політичних сюрпризів, і все свідчить за перемогу рабської сутності над здоровим глуздом. Та саме

від розвитку подій у сусідній країні залежить, скільки ще триватиме окупація Криму, коли припиниться війна на Донбасі, яким чином до нас повернуться окуповані території. Про те, які російські закони порушив Путін, приймаючи Крим до складу свого царства, та що він передасть наступникові, – читайте у матеріалі нашого кореспондента.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета

Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913/ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво
Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерзвинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

